

Lapset puheeksi -palvelumallin käyttö Liperissä

Hyvinvointilautakunta 21.03.2024 § 34

174/12.00.02/2024

Lapset puheeksi® -palvelumallissa lapsia, nuoria ja vanhempia kohtaavat eri toimijat ottavat lapsen sujuvan arjen edistämisen yhteiseksi tehtäväkseen. Toimintakokonaisuus auttaa monitoimijaisen työn yhteensovittamisessa, vähentää päällekkäistä työtä ja palvelusta toiseen lähettämistä. Tarkoituksena on systeminen muutos kohti varhaisempaa tukea, jolla vahvistetaan lapsen tai nuoren pärjäävyyttä.

Lapset puheeksi (LP) palvelumalli on lapsi- ja perhelähtöistä työskentelyä, jonka keskiössä on lapsen ja perheen arki. Tarkoituksena on löytää arjen pärjäävyyttä tukevat yhteiset toimintamallit sekä turvata tuen jatkuvuus ja lapsi- ja perhekohtainen palvelujen saumaton yhteensovittaminen. LP-palvelumallissa keskeistä on ottaa lapsen toimiva arki huomioon yhteisessä työssä kaikissa arjen ympäristöissä. Silloin kun lapsen voinnista tulee huoli, auttamistyö aloitetaan yhdessä lapsen tärkeiden aikuisten kanssa ja lapsen kehitysympäristöissä pyritään saamaan lapsen arkipäivästä mahdollisimman toimivaa lapsen erilaisissa elämäntilanteissa. Palvelumalliin sisältyvä yhden kontaktin periaate mahdollistaa tarvittavan asiantuntemuksen, konsultoinnin ja tarvittavien ammattilaisten kutsumisen lapsen verkostoon mukaan ilman poislähtämistä.

Lapset puheeksi -palvelumallissa käytetään menetelminä lapset puheeksi keskustelua ja neuvonpitoa. Lapset puheeksi -menetelmässä keskustellaan lapsen arjesta ja sen vahvuuksista. Menetelmä tuo systemaattisen, yhdenmukaisen ja yhdenvertaisen tavan lähestyä lasta ja perhettä. Se mahdollistaa lapsen elämässä olevien aikuisten kanssa tutustumisen ja luottamuksen rakentamisen sekä arjen merkityksen huomioimisen lapsen kaikissa kasvuympäristöissä. Tutkimuksissa on näytetty toteen mitkä kohdat ovat sellaisia, joissa lapsen ympärillä toimivien aikuisten olisi tarpeen aktivoitua arjen pärjäävyyden tukemiseksi sekä huomioida niin sanottuja hiljaisia signaaleja erilaisista elämäntilanteista. Lapsen ja perheen elämässä on tilanteita, joissa arjen äärellä pysähtyminen ja siinä suojaavien tekijöiden varmistaminen on lapsen ja perheen pärjäävyyttä tukevaa. Elämäntilanteita ovat esimerkiksi vanhempien ero, väkivalta perheessä, vanhempien sairaudet tai kuolema sekä köyhyys / muut epäsuotuisat elämäolosuhteet. Osallistuminen lapset puheeksi keskusteluun on vapaaehtoista. Pidetyt Lp-keskustelun asiakirja jää perheelle ja niitä ei kerätä talteen. Wilmaan tehdään merkintä pidetystä LP-keskustelusta.

LP-menetelmää voi käyttää usealla tavalla: universaalisti (pidetään kaikille tietyssä ikäryhmässä), ennaltaehkäisevästi tai korjaavasti. LP-menetelmä rakentuu valmiisiin lokikirjoihin, jotka ovat erilaisia eri toimintaympäristöissä, riippuen siitä toteutetaanko keskustelu tai neuvonpito varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, eri ikäkausien palveluissa vai vastaanottokeskuksessa. LP-keskustelu ja -neuvonpito ovat noin 30–60 minuutin mittaisia. Ennen LP-keskustelua huoltajat saavat tutustua lokikirjaan ja sen aihealueisiin ennakoon kotona. Keskustelu ja neuvonpito pidetään yhdessä perheen kanssa sovitulla sisällöllä sekä kokoonpanolla. Neuvonpidossa ovat läsnä perheen kanssa nimetyt oleelliset työntekijät ja muut perheen nimeämät läheiset henkilöt.

Lapset puheeksi -työssä keskeistä on ottaa lapsen toimiva arki huomioon yhteisessä työssä kaikissa arjen ympäristöissä. Silloin kun lapsen voinnista tulee huoli, auttamistyö aloitetaan yhdessä lapsen ja hänelle tärkeiden aikuisten kanssa. Lapsen omissa kehitysympäristöissä pyritään saamaan hänen arkipäivästään mahdollisimman toimivaa hänen erilaisissa elämäntilanteissaan.

Liperissä lapset puheeksi -keskustelua käytetään ennaltaehkäisevästi tutustumiskeskusteluina uuden oppilaan muuttaessa kouluun sekä silloin, kun herää huoli oppilaan koulupoissaoloista tai lapsi oireilee käyttäytymisellään. LP-neuvonpito vastaa yksilökohtaista oppilashuoltotapaamista. Tapaamiset ja keskustelut pidetään yhdessä sovitulla sisällöllä sekä kokoonpanolla verkostoyhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

LP-mallin käyttöönotto sisältyy jo olemassa olevien toimintojen sisälle: vanhempainvartteihin, tutustumiskeskusteluihin, huoltajapalaveriin sekä yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Valmis keskustelun runko (lokikirja) helpottaa palaverien pitämistä ja yhteistyötä verkostojen kanssa. Lokikirjasta on laadittu lyhennetty keskustelurunko helpottamaan keskustelujen pitämistä.

Opetushenkilökunnan sisäinen koulutus on alkanut keväällä 2022 ja se jatkuu edelleen. Koulutukset pidetään pääosin työaikana. Liperissä on kolme omaa menetelmäkouluttajaa. Kunnassa suurin osa erityisopettajista, muutamia luokanopettajia, opinto-ohjaajat, apulaisrehtorit sekä hyvinvointipedagogit ovat koulutettu.

Lapset puheeksi -palvelumalli on kirjattu keskeiseksi tutkittuun tietoon perustuvaksi toimintatavaksi Pohjois-Karjalan Perhekeskuksen toimintasuunnitelmassa (12/2022).

Vaikutusten arviointi	Lapset puheeksi -palvelumalli auttaa monitoimijaisen työn yhteensovittamisessa, vähentää päällekkäistä työtä ja palvelusta toiseen lähettämistä. Toimintamallilla tavoitellaan vaikuttavaa systeemistä muutosta kohti varhaisempaa tukea, jolla vahvistetaan lapsen tai nuoren pärjäävyyttä. Pärjäävyyden tukeminen ja varhainen puuttuminen ovat tutkitusti vaikuttavia yhteiskunnallisesti sekä yksilöllisesti. LP-palvelumallin mukaisen työn vaikuttavuutta on tutkittu Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymässä, jossa alaikäisten ohjaaminen lastensuojelupalveluiden piiriin väheni merkittävästi alueella v. 2013–2016 samaan aikaan kun ne jatkoivat lisääntymistä koko maan tasolla. Tulokset viittaavat siihen, että LP-palvelumallilla on vaikuttavuutta väestön tasolla sekä perheiden toimintaan että nuorten saamaan tukeen. Palvelumallin vaikuttavuudessa suuri merkitys oli LP-keskustelun toteuttamisella ennaltaehkäisevästi sekä LP-neuvonpidon kokoaminen lyhyellä viiveellä (Niemelä, Kallunki, Jokinen, Räsänen, Ala-Aho, Hakko, Ristikari & Solantaus 2019.)
Valmistelija	Hyvinvointijohtaja Riitta Lappalainen
Esittelijä	Hyvinvointijohtaja Lappalainen Riitta
Päätösehdotus	Hyvinvointilautakunta päättää, että Lapset puheeksi palvelumallin käyttöönottoa jatketaan esitetyllä tavalla. Lapset puheeksi keskustelua tarjotaan perheelle mm. uuden oppilaan aloittaessa, lapsen ja nuoren elämän muutostilanteissa ja silloin, kun huoli lapsen voinnista herää. Lapset puheeksi -keskustelun päivämäärä merkitään oppilaan Wilmaan. Yksilökohtaisen oppilashuoltotapaamiset toteutetaan neuvonpidon mallilla. Hyvinvointipalveluiden henkilöstön kouluttamista jatketaan. Lapset puheeksi palvelumallin toteuttamisen seurannasta vastaa opiskeluhuollon ohjausryhmä.
Päätös	Hyväksyttiin päätösehdotus.
Toimeenpano	Hyvinvointipalvelut
Tiedoksi	Hyvinvointipalveluiden esihenkilöt, LP-kouluttajat
Lisätietoja	Hyvinvointijohtaja